

**Nyelv és szakrális kommunikáció az ökumené jegyében
(Teolingvisztikai konferencia)**

**Sprache und sakrale Kommunikation im Zeichen der
Ökumene (Teolingvistische Tagung)**

2023. április 20–21.

**Károli Gáspár Református Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar**

Szilágyi-Kósa Anikó
Szatzer Szilvia
M. Pinter Tibor

*Nyelv és szakrális kommunikáció az ökumené jegyében
(Teolingvisztikai konferencia)*

*Sprache und sakrale Kommunikation im Zeichen der Ökumene
(Teolingvistische Tagung)*

Absztraktkötet

<https://btk.kre.hu/konf/theolingv/index/Fooldal>

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

2023. április 20. csütörtök / Donnerstag, 20. April 2023

Plenáris előadások / Plenarvortrag

Molnár Cecília Sarolta

Mit és hogyan kérdez az, aki mindent tud?

A zsidó-keresztény hagyomány Istene mindentudó és mindenható; az evangéliumok arról tesznek tanúságot, hogy Jézus ennek az Istennek a megtestesülése. Az evangéliumok szövege mégis úgy ábrázolja Jézust, mint aki kérdez. Az előadás célja a Lukács és János evangéliumának „modern” magyar fordításaiban előforduló, Jézus által feltett kérdések formai és pragmatikai sajátosságainak a bemutatása. Formájukat tekintve ezek a kérdések változatosak (-e partikulával vagy anélkül kifejezett, negatív formájú, ugye, vajon stb. partikulát tartalmazó), és a fordítások olykor el is térnek a formai megoldásokban. A kérdések formai típusainak szisztematikus bemutatása után az előadás azt vizsgálja, hogy milyen funkcióik vannak ezeknek a kérdéseknek az evangéliumok szövegében, illetve, hogy a magyar fordításokban van-e valamilyen szisztematikus eltérés a különböző funkciójú kérdések formájában.

Kulcsszavak: pragmatika, kérdések, Evangélium-fordítások

Albrecht Greule

Bibel – Gebet – Kirchenlied. Grammatische Strukturen in sakralen Texten

1. szekció: Szakrális tulajdonnevek

Farkas Tamás, Slíz Mariann

A szakralitás szerepe a keresztnévek történetében: A névadás, a névállomány, a névhasználat kérdései a magyar névanyag példáján

Előadásunkban a magyar keresztnévek történetének átfogó ívét állítjuk a figyelem középpontjába abból a szempontból, hogy a mindenkori névállomány jellegét, a névadás gyakorlatait és a névhasználati szokásokat miképpen határozhatja meg a társadalomnak a szakralitáshoz, a vallás által közvetített tartalmakhoz való viszonya. Tárgyaljuk a kereszténység megjelenésével és a felekezeti különbségek szerepével kapcsolatos legjellemzőbb jelenségeket, s szólunk a hagyományos értelemben vett szakralitás visszaszorulásáról és egy újfajta értékrendszer, a nemzeti eszme megerősödésével való összefüggéseiről is. E szempontokat és sajátosságokat a magyar személynévtörténeti szakirodalom, illetve korábbi vizsgálataink eredményeire támaszkodva, ugyanakkor az itt kijelölt szempontrendszer alapján, újszerű módon mutatjuk be. Áttekintésünk így alkalmas lehet arra, hogy más – elsősorban az európai jellegű személynévrendszerek és hagyományok által jellemezhető – országok hasonló folyamatait és sajátosságait is jobban megérthessük.

Kulcsszavak: keresztnév, névadás, névhasználat, névtan

Pelczéder Katalin

Az egyház szerepének tükröződése Veszprém régi helyneveiben

Az egyházi helynevek feltűnése a középkori magyar névállományban szembetűnően mutatja az egyház intézményének az élet számos területén jelentkező meghatározó szerepét. Magyarország egyik legrégebbi városának, Veszprémnek a történetében kezdetektől fogva fontos szerepet játszott a világi egyházszervezet (l. a püspökség igen korai létesítését) és a szerzetesség (l. veszprémvölgyi apácakolostor, domonkosok stb.) jelenléte egyaránt. Előadásunkban a város egyházi helyneveit mutatjuk be, melyhez forrásként Veszprém középkori okleveles anyaga szolgál. A vizsgálathoz a magyar helynevek komplex nyelvi elemzésére kidolgozott modellt használom a következő szempontokat érvényesítve: a jelölt denotátumok fajtái; a nevek funkcionális-szemantikai, lexikális, szerkezeti, keletkezéstörténeti jellemzői; névváltozatok; illetve a nevek változástörténete. A vizsgálatba a latin helynévformákat és a patrocíniumokat is bevontam, mivel egyes nevek keletkezésének felderítésében fontos adalékokkal szolgálnak. A bemutatásban kitüntetett szerepet kapnak a településrésznevek, melyek számottevő többsége patrocíniumi eredetűnek tekinthető. Az egyházi helynevek vizsgálataiban általában a településnevek állnak előtérbe, jelen munka a mikronevekre koncentrálna a névtípus árnyalásához igyekszik hozzájárulni. Másrészt a helyek említésének a latin szöveggörnyezetben való szemügyrevétele adalékkal szolgálhat a helynév és a patrocínium elkülönítésének a problémaköréhez.

Kulcsszavak: helynévtörténet, egyházi helynevek, településrésznevek

Macsári Istvánné Szegedi Eszter

Bibliai tulajdonnevek helyesírása egyházi szakfordításokban

A KRE szakirányú szakfordítói és műfordítói továbbképzésére készített szakdolgozatom esszétémája a Bibliai tulajdonnevek helyesírása. A bibliafordítások, illetve revíziók történetének rövid áttekintése után a következő kérdésekre keresem a választ: hogyan lehetséges az, hogy ha kezünkbe veszünk különféle magyar bibliafordításokat, akkor nem egységes képet kapunk jónéhány tulajdonnév írásmódja esetében, illetve egyházi szakfordítás közben milyen szempontok alapján érdemes választanunk a különböző fordítások közül. Elsősorban a felekezeti különbségek tükröződnek az eltérő névhasználatban, így e szempont figyelembevétele mindenképp ajánlatos. A felekezeti különbségek oka pedig elsősorban abban a tényben keresendő, hogy mely nyelv(ek)ről fordították a Bibliát. Legszembetűnőbb a különbség a rövid és hosszú magánhangzók használatában, azonban helyenként ennél jelentősebb eltérés is mutatkozik. Dolgozatom konklúziója, hogy egyházi szakfordítás esetében a bibliai tulajdonnevek terminusként kezelhetők, mivel fordításuk sok háttérkutatást és speciális ismereteket igénylő feladat.

Kulcsszavak: egyházi szakfordítás, bibliai tulajdonnevek, bibliafordítások

2. szekció: Szakrális szövegek fordítása

Fabiny Tibor

A komparatív bibliaolvasás hozadékai

A bibliafordítások összehasonlításának tudományos értéke bizonyított tény: az összehasonlítás lehetőséget nyújt különféle egzgetikai, hermeneutikai és teolingvisztikai kutatásokra. Ennek alapja a Biblia (rendszeres) olvasása („reader-response”), ahol kíváncsi, de nem szükségszerű az eredeti nyelvek ismerete (keresztény Biblia mint „intertextuális szöveg”), illetve a szövegek intertextualitásának figyelembe vétele. Az előadásban bemutatom a párhuzamos bibliaolvasás (a bibliaolvasás polifóniája) egy újabb lehetőségét, prezentálva az Egyesített Bibliaolvasó által nyújtott, a Biblia egyes fordításainak azonos felületen történő párhuzamos olvasását, valamint a különféle fordítások és a Biblia eredeti szövegeinek összevetését. A fordítás egyszerre tudomány, művészet és teológia (<http://kud-logos.si/2002/theology-of-translation/>), az olvasás tudomány, művészet és teológia (Alan Jacobs, *A Theology of Reading: The Hermeneutics of Love*), az „összehasonlító bibliaolvasás-tudomány” pedig inkább gyakorlat, amely során felmerül a jézusi kérdés: *ὡς ἀναγινώσκεις*; (Lk 10,26). Előadásomban teolingvisztikai szempontokat szem előtt tartva különféle példákkal illusztrálva kívánom bemutatni a párhuzamos bibliaolvasás hermeneutikai eredményeit.

Kulcsszavak: bibliafordítás, hermeneutika, párhuzamos bibliaolvasás

M. Pintér Tibor

Bibliaszövegek számítógépen avagy magyar fordítások számítógépes elemzés alatt

Az előadás kísérletet tesz arra, hogy a digitális bölcsészet terén széles körben alkalmazott szoftver, SketchEngine és a KRE fejlesztésében készített Egyesített Bibliaolvasó (EBO) segítségével végzett elemzés kapcsán felhívja a figyelmet hogy a magyar nyelvű bibliafordítások haszna nem csak a papírkiadások fordításelméleti, fordításgyakorlati és hermeneutikai hasznosulásában keresendő, hanem a nyelv- és digitális technológia vívmányai által gyorsabb és pontosabb elemzésekhez is felhasználható. A robusztus technológia kínálja lehetőségek a szövegek újszerű összehasonlítását teszi lehetővé, így lexikai, teolongvisztikai kutatások végrehajtására is. Az előadásban a ma használatos magyar nyelvű bibliafordítások (mint az ÚF, RÚF, ÚRK) elemzéseinek lexikai vizsgálatának kezdeteit prezentálom.

Kulcsszavak: bibliafordítások, nyelvtechnológia, lexikológia, teolingvisztika

Szentirmai Piroska

Tolmácsolás egyházi környezetben – Teolingvisztikai megfontolások

A teolingvisztikán belül meghatározó terület a különféle nyelvek és kultúrák közötti fordítások kérdése. Hasonlóképpen, a fordítástudományon belül, a vallási szövegek, így a bibliafordítások kutatása régi hagyományokra nyúlik vissza, tehát a fordítástudományból önállóan is felmerülő tolmácsolástudományi megközelítés is számos új kérdést vethet fel. A prezentáció az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus szinkrontolmácsolási eseményeit vizsgálja, ahol professzionális és nem professzionális tolmácsok dolgoztak együtt. Kutatásomban a vallásos nyelvhasználat kapcsán a következő kérdésekre kerestem a választ:

1. Az egyházi kontextus milyen nyelvi kihívások elé állította a tolmácsokat az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszuson?
2. Milyen nyelvi és nem nyelvi kritériumok határozzák meg a tolmácsok toborzását a Római Katolikus Egyház tolmácsolási eseményeire?
3. Elvárható-e a bibliai versek ismerete a Katolikus Egyház eseményein tolmácsoló nyelvi közvetítőktől?"

Kulcsszavak: teolingvisztika, tolmácsolástudomány, tolmácsolás vallási környezetben, bibliafordítások, Római Katolikus Egyház

3. szekció: Szakrális szövegek történeti megközelítésben

Fodor Áron

Milyen a szeretet? A szeretet jellemzőiről az első, 16–17. századi „V4-es” bibliafordítások alapján

Előadásom céljául azt tűztem ki, hogy a szeretetnek az 1Kor 13,4–8-ban felsorolt, főnevekkel, melléknevekkel vagy határozószókkal kifejezett tulajdonságait a magyar (Károli), lengyel (Breszti) és cseh (Kralicei) Biblia alapján – melyek az egyes nyelvközösségek első, 16–17. századi protestáns bibliafordításai – elsősorban etimológiai szempontból összehasonlítsam, összevetve a görög eredetivel is (az első szlovák fordítás évszázadokkal később jelent meg). A komparatív analízist a „szeretet” lexéma és annak lengyel, ill. cseh megfelelőjének elemzésével kezdem, majd megvizsgálom az egyes jellemzők elnevezésének az etimológiáját, rámutatva egyúttal az egyes fordítások közötti eltérésekre is. Megtudhatjuk többek között, hogy a „szeretet” lexémánk összefüggésben állhat a „-szor/-szer/-ször” raggal, s benne az összekapcsolódásra helyeződik a hangsúly, míg e lexéma lengyel és cseh megfelelőiben elsősorban a vágyakozásra; hogy a magyar fordítás szerint a szeretet „nem rója fel a gonoszt”, míg a lengyel szerint „nem gondolja”, a cseh szerint pedig „nem tervezi” azt, esetleg „nem gondol” arra. Felkelti az ember figyelmét az a tény is, hogy a görög változat mind a tizenhat esetben ígéssel fejezi ki az adott tulajdonságot. Ehhez képest a Károli-fordítás tizennégy, a Breszti Biblia tizenegy, a Kralicei Biblia pedig tizenhárom esetben használ igét.

Kulcsszavak: szeretet, visegrádi nyelvek, Károli Biblia, Breszti Biblia, Kralicei Biblia

Orosz Adrienn

Megváltoztathatatlan? A szent szöveg bővítési pontjainak azonosítása és a bővítés technikái a 11-15. századi latin nyelvű kódexekben

A Biblia szövegének szentsége a szöveg megváltoztathatatlanságának alaptételében is megjelenik (Jelenések 22:18–19). A kultúraközi átvételek és a fordítás során azonban a szövegben rejlő implicit információk (pl. földrajzi utalások, szociokulturális vonatkozású elemek) egy része elveszett, illetve a fogadó kultúrákban értelmezhetetlenné vált. A kódexekben a képi illusztráció a történetek nem verbális összefoglalásán, magyarázatán, és a mnemonikus funkción túl az ily módon elveszett kontextus rekonstrukciójára tett kísérletek is. A képeken bővítő elemek is megjelennek, azaz olyan elemek, amelyek nincsenek benne a szövegben, de nem az illuminátor egyszeri felindulásából vagy ábrázolási konvenciókból adódnak. Előadásom célja az ilyen bővítő elemek azonosítása, a bővítési pontok lokalizálása a narratívában, és a bővítési mintázatok leírása a szent szövegben egy prototipikus történet, a Jézus megkísértését díszítő miniatúrák tanulmányozásával a 11–15. századi latin nyelvű kódexekben.

Kulcsszavak: szent szöveg, kódex, kép, narratíva

Maczák Ibolya

Jónás és a borostyánszál

A régi magyarországi prédikációkat a Biblia szövegének használatának módja szerint több csoportra osztja a magyarországi szakirodalom. Egyik legjelentősebb ezek közül a bibliát magyarázó prédikációk kategóriája: az ide tartozó művek egy-egy bibliai könyv teljes szövegét magyarázzák az első verstől az utolsóig. A műfaj sajátosságaiból adódóan ez nem ritkán fordítást, szövegmagyarázatot jelent. A kálvini teológiára és szövegkezelési gyakorlatra épülő műfaj magyarországi sajátosságait Margitai Láni Péter 1621-ben kiadott prédikációgyűjteményén mutatom be, amely a bibliai Jónás könyvén alapul.

Klemm László

Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek... Kleist egyházkritikájának esztétikai-nyelvi vonatkozásai

Heinrich von Kleist *Szent Cecília avagy a zene hatalma* (Die Heilige Cäcilie oder die Gewalt der Musik) c. elbeszélése a 16. század végén, a protestantizmus és a katolicizmus viszálykodásának idején játszódik, Aachen városában. A mű keletkezésének apropója Adam Müller Cecília nevű lányának keresztelője a berlini francia református (hugenotta) gyülekezet templomában 1810. november 16-án – és a szöveg úgymond maga volna a keresztelő ajándék. Ugyanakkor a ceremónia kényes mellékszála, hogy a gyermek apja, Kleist barátja már 1805-ben titokban katolizált. Ennél fogva Kleist szövege szabad teret enged az iróniának a katolikus esztéticizmus rovására. A gondolatmenetet a szerző mondatfűzési technikájára kifuttatva mérlegeljük, vajon mennyire megalapozott Kleist kritikája.

Kulcsszavak: esztétika, egyházkritika, felvilágosodás

Pelczer Katalin Mária

Archaikus-mágikus népi imaszövegek történeti szövegtani vizsgálata (Műfajiság és nyelvi megformálás)

A dolgozat hipotézise szerint a folklórszövegek történeti szövegtani vizsgálata az adott beszédhelyzetben létrejövő szövegtípusok leírásával képzelhető el. Így a betegséggyógyítás szituációjában használt, népi imának nevezett szövegek közül azokat választottam ki, amelyek két részsövegből épülnek föl. (Pócs Éva: *Ráolvasások*. Balassi K. Bp. 2014. 691–945).

Szövegszerkezetük alapjaiban a mai napig megőrződött. A nyitó kép és a szent személy alakja mint motívum hagyományozódik, így korokon keresztül követhetjük nyelvi megformálásuk alakulását. A sajátos kommunikációs helyzetben egyszerre jelenik meg a vallásos és a mágikus viszony, ahogy azt a beszédteként értelmezhető szöveg makro- és mikroszerkezeti jellemzőinek leírása mutatja. Ezért sorolhatjuk ezeket a szövegeket is a Lovász Irén javasolta mágikus imádság műfajba, jóllehet funkciójuk nem a lélek, hanem a test gyógyítása.

Kulcsszavak: szakrális kommunikáció, mágikus ima, szövegtörténet

Frang Gizella

100 év karácsonyi énekei

A kereszténység liturgiája az idők során zenéjében és nyelvében is változott. A profán és a szakrális olykor keveredett, majd beépült a népénekek sorába, emellett a különböző korok zenei stílusai és nyelvi jellemzői rányomták bélyegüket a népénekekre, amelyek nemcsak laikus szövegeket, nem csupán latin énekfordításokat, hanem nevesített vagy anonim költői alkotásokat is hordoztak. Mivel a dalszövegkincs tetemes, ezért a vizsgálataimat az elmúlt 100 esztendő karácsonyi énekeire szűkítem. A 19-20. században a többszöri katolikus ima- illetve énekeskönyv átdolgozásokban változtak az egyes ünnepkörök repertoárjai. Ezt a változást kívánom a szövegekben nyelvészeti antropológiai módszerekkel felfejteni és összevetni.

Kulcsszavak: katolikus, profán- és egyházi zene, antropológiai nyelvészet, nyelvészet

4. szekció: Szakrális nyelvi változatok

Biró Tamás

Raus hasono, davenolás, Söma Jiszroél! – Kutatási kérdések a zsidó religiolektus és a zsinagógai nyelvhasználat terén

Előadásom célja felvetni néhány szociolingvisztikai kérdést a magyarországi zsidó közösség nyelvhasználatával kapcsolatban, összefoglalni az eddigi ismereteinket ezen a téren, és felvázolni lehetséges kutatási programokat. A legelső kérdés az, hogy beszélhetünk-e egyáltalán judeo-magyar rétegnyelvről, de legalábbis repertoárról (Benor Bunin, Sarah. *Ethnolinguistic repertoire: Shifting the analytic focus in language and ethnicity. Journal of Sociolinguistics*, 14/2 (2010), 159–183)? Tekintve a zsidó identitás komplexitását, ha a válasz pozitív, ennek besorolása szociolektusként, etnolektusként vagy religiolektusként szintén nem egyértelmű. Azonban mindenképp el kell különíteni a héber-jiddis eredetű, de a magyar tolvajnyelvbe a Rotwelschen keresztül bekerült szókincset, amely nem sorolandó a judeo-magyar regiszterbe (haver, majré, meló...). A zsidó valláshoz és kultúrához kapcsolódó szakszavakon túl, nyitott kérdés, beazonosíthatók-e olyan nyelvi jegyek, amelyek a zsidó közösségre, azon belül is a zsinagógai beszédhelyzetre jellemzők. Fontos szociolingvisztikai kérdés egyes nyelvi változók függése a földrajzi, szociológiai, felekezeti (ortodox, neológ, haszid, szekularizált stb.) és időbeli (dualizmus kora, interbellum, szocializmus, rendszerváltást követő évek) dimenzióktól. Szókincs tekintetében példa a zsinagóga / sül (sül, sil) / [zsidó] templom megnevezése. Utóbbi a 20. század második feléig elterjedt szóhasználat volt, ma már paradoxnak hat (hasonlóan a zsidó pap kifejezéshez, a rabbi helyett). Az itt folyó tevékenység elnevezése lehet ima, istentisztelet (esetleg I-ten-tisztelet) és davenolás is. Hangtani szempontból az eltérő héber kiejtési hagyományok és jiddis dialektusok tükröződése talán a legizgalmasabb kérdés. Így a zsidó újév lehet ros hasana (modern izraeli kiejtéssel), rasesóne (jiddisből), rajs hasono (keleti askenázi kiejtéssel) vagy raus hasónó (nyugati askenázi kiejtéssel) is. Az alkalmazott átírási rendszerek (vagy ezek hiánya; vö. Raus Ha-schono, Rosh haShanah) egy további csavar, amelyre az előadás során legfeljebb utalni lehet majd, mivel az már nem szorosan vett nyelvészeti kérdés.

Ez a pont átvezet bennünket a zsinagógai nyelvhasználat egy másik fontos aspektusára: az imádkozás során használt héber kiejtési hagyományokra. A Galícia és a Morvaország felől bevándorló askenázi zsidók eltérő kiejtéseket hoztak magukkal, majd az ortodox és neológ közösségek is tükrözték a modernitáshoz való eltérő viszonyukat a kiejtés révén. A huszadik század több szakaszában is a modern (izraeli) kiejtés a cionizmussal való szimpátiát jelezte. Összefoglalva, a megfigyelhető zsinagógai héber kiejtések a zsidó identitásformák dinamikáját tükrözik és teszik kutathatóvá. Az előadáson végighúzódnó módszertani probléma lesz az adatgyűjtés nehézsége és a fellelt adatok megbízhatósága.

Kulcsszavak: szociolingvisztika, zsidó religiolektus, zsinagógai nyelvhasználat

Tóth Zsuzsanna Ingrid

Magyarországi keresztény közösségek nyelvhasználata. A „kánaáni nyelv” és a keresztény szleng

Az előadás példákon keresztül feltárja a két, keresztény beágyazottságú informális nyelvhasználat, a „kánaáni nyelv” mint keresztény zsargon és a keresztény szleng mint ifjúsági nyelvváltozat közti különbséget, és röviden megindokolja, hogy miért érdemes ezekkel az informális nyelvváltozatokkal foglalkozni. Szó esik a keresztény hittartalmú rövidítések reneszánszáról, az őskeresztény rövidítésektől kezdve egészen a napjainkban megfigyelhető, keresztény jellegű szlenges rövidítésekig. Az előadás ezután definíciós kérdésekkel foglalkozva tér ki a keresztény hitélet egyes elemeire: a definíciókat a már említett informális nyelvhasználat segítségével teszi az előadás közérthetővé, röviden elemezve ezen definíciók közös tulajdonságait. Az előadás a magyar keresztény szleng szóalkotási módjaival és egyéb, témába vágó nyelvészeti érintettségű jelenségekkel zárul.

Kulcsszavak: kánaáni nyelv, szleng, definíciók

Kosztlyu Eszter, Lukács Máté András, Pintye Erzsébet, Szekszárdi Dóra

Bibliai eredetű állandósult szókapcsolatok vizsgálata a tanórán

Előadásunk első részében bibliai eredetű állandósult szókapcsolatokat (közmondások, szólások) szeretnénk bemutatni. Az előadás második részében pedig empirikus kutatásunk eredményeire fókuszálunk. Vizsgálatunkban 9–10. osztályos középiskolás diákok (evangélikus, református, katolikus és világi gimnáziumok) tudását mértük fel a bibliai eredetű állandósult szókapcsolatokkal kapcsolatban. A vizsgálat eredményei megmutatják, hogy a diákok mennyire ismerik a kiválasztott szókapcsolatok jelentését, használatát, alkalmazását és milyen egyéb teológiai jelentőséget tudnak hozzájuk társítani.

Kulcsszavak: állandósult szókapcsolatok, hittan

5. szekció: Szakrális nyelvhasználat pragmatikai megközelítésben

Koltai Kornélia

Propagandisztikus nyelvhasználat a Héber Bibliában

A Héber Biblia könyvei, szövegrészei különböző korszakokban, különféle területeken keletkeztek, de heterogenitása ellenére is (relatív) egységes nyelvezet és szemlélet jellemzi, amely a következő általános intencióknak köszönhető. Szerzői, szerkesztői elkötelezett vallási propagandát folytattak Izrael Istene, a YHWH-hit kizárólagossá tétele, valamint a központi, jeruzsálemi kultuszgyakorlat (kialakítása), megerősítése, (helyreállítása) érdekében – összefüggésben (az Isten által ígért és adott) terület birtoklása feletti igény folyamatos deklarálásával. A Héber Biblia tehát felfogható vallási propagandisztikus dokumentumnak is. Amennyiben így közelítjük meg a szent szöveget, alapos elemzéssel utána kell járni, milyen eszközökkel valósítják meg az „alkotók” a propagandát. Előadásom ezekre a kutatásokra, kutatási eredményekre támaszkodik – a rendelkezésre álló időben különféle műfajú szövegek (szövegrészek) történeti szociolingvisztikai-pragmatikai elemzésén keresztül mutatom be a Héber Biblia propagandisztikus jellegét.

Kulcsszavak: propagandisztikus nyelvhasználat, Héber Biblia

Hardiné Magyar Tamara

Ferenc pápa politikai és hitéleti megnyilatkozásainak nyelvészeti vizsgálata

A politikai szakmai nyelvhasználat az egyes egyházak, felekezetek nyelvi regisztereinek a vizsgálatára is kiterjed. Mi jellemzi a politika nyelvezetét és annak a hallgatóságra, olvasókra gyakorolt hatásait? Mennyiben más vagy lehet más egy egyházi vezető, lekipásztör, püspök, érsek vagy a mindenkor pápa politikai nyelvhasználat a világi politikai aktorokétól? Mi az egyházpolitikai üzenetek születésének, létrejöttének a célja? Kik az üzenet címzettjei, a vallással mint tudományterülettel kapcsolatban lévők, hívek vagy a valláshoz, illetve felekezetekhez nem kötődők? Milyen eszközökkel éri el a vallási, egyházpolitikai üzeneteket megfogalmazó beszélő, jelen esetben egyházi vezető a mondanivalója célkitűzéseit? Előadásomban katolikus egyházi vezetők, pontosabban Ferenc pápa elhangzott, majd leírt üzeneteit mutatom be lexiko-szemantikai, valamint pragmatikai vizsgálatok útján. A különböző jellegű vizsgálati eredmények más egyházi vezetők üzeneteivel is összehasonlításra kerülnek. Fontos megjegyezni, hogy a diplomácia, jelen esetben a Szentszéki diplomácia regisztere a politika nyelvhasználatának leginkább kifinomult, szókincsben és stilisztikai eszközökben leggazdagabb módja. "

Kulcsszavak: politikai nyelvhasználat, egyházi diplomácia nyelvezete, a vallás nyelve, lexiko-szemantikai vizsgálódások, meggyőzés és hitébresztés

Borbás Gabriella Dóra

Vallási közösségek lehetséges nyelvi agressziói

Kutatásaim tézisei: Árnyaltabb definícióval és árnyaltabb kategorizációval segíteni lehet a verbális agresszió áldozatait. A verbális agresszió szándékos (és leleplezhető). A kommunikatív stratégia alapján eldönthető, hogy történt-e verbális agresszió. A szándékosság tagadása szükséges ahhoz, hogy a társadalom relativizálni tudja az agresszív megnyilatkozásokat. A verbális agresszió által okozott kár nem csak egy sértődés, egy pszichés fájdalom, teher, nemcsak a homlokzatot rombolja, hanem a személyiséget, az énerőt, a motivációkat, az életminőséget is. A társadalom elfogadása, félrenézése, relativizálása nélkül nem lehetne ilyen gyakori a verbális agresszió.

2010 óta zajlik a verbális agresszióval kapcsolatos kutatásom. A kutatás döntően a 2410 órányi mélyinterjúk korpuszomon alapul. Egyik eredménye a nyelvi agresszió kategorizálása. 47 kategóriát tudtam megalkotni a mélyinterjúk anyagomból. A témához kapcsolódó újabb kutatásom fő kérdése: milyen nehezen leleplezhető szóbeli bántások létezhetnek keresztény vallási közösségek kommunikációjában? Az említett 47 kategória közül az egyiket neveztem spirituális nyelvi agressziónak. Spirituális nyelvi agressziónak tekintem a nyelvi bántalmazás azon megjelenéseit, amelyek kimondottan vallási csoportokban fordulnak elő, a háttérben Istenre, Jézusra, (Sátánra,) a Bibliára, bűnre, üdvözülésre való hivatkozással. Ezekben az esetekben az agresszor nem a saját, hanem a felsőbbrendű lény akaratára/leendő büntetésére hivatkozik, és ezzel nyomást gyakorol másokra, hogy olyat tegyenek, amit maguktól nem tennének, illetve olyat ne tegyenek, amit meg szeretnének tenni. A spirituális megfélemlítés indoka gyakran az alábbi: azért ne tedd meg, mert ez bűn. Kutatásom eredménye a Spirituális nyelvi agresszió kategória 40 alkategóriájának létrehozása a második, 755 órányi mélyinterjúk korpuszom alapján. Az a típusú szeretet, amit a tagok vallási közösségekben megtapasztalnak, erősen kihathat a hívek istenképére, sőt, az istenkép ezekből a tapasztalatokból jöhet létre. Amennyiben a vallási közösség tagjai azt tapasztalják, hogy az ún. szeretet: bántásokkal, manipulációkkal, hierarchiamegnyilvánulásokkal, megalázással, irányítással átitatott, akkor Isten szeretetét is lehetséges, hogy inkább kiszámíthatatlannak, feddőnek, büntetőnek fogják tartani, és félelemben-megkötözöttségekben, nem pedig örömben és felszabadultságban élik meg keresztény mindennapjaikat. Hogy egyes egyháztagok traumásan kötődnek (normálisnál intenzívebb kötődés, függőség) egyházukhoz, közösségükhöz, lelki vezetőjükhöz, amögött az is állhat, hogy a nyelvi bántalmazás is traumás kötődést hoz létre.

Az előadó főbb kapcsolódó publikációi:

A verbális agresszió kevésbé nyilvánvaló esetei és leleplezésük. In: TNTeF 10. évf. (2) 2020. 25–98. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/tntef/article/view/34164/33310>

A verbális agresszió társadalmi szalonképessége és az agresszióindexek. In: TNTeF 11. évf. (2) 2021. 109–131. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/tntef/article/view/43614/42653>

A verbális agresszió. Eötvös Kiadó. 2022. Megjelenés alatt.

Kulcsszavak: nyelvi agresszió, traumás kötődés, istenkép

2023. április 21., péntek / Freitag, 21. April 2023

Sektion 6: Sakrale Lexik

Maria Fritzsche, Kerstin Roth

Opfer – ein Lexem voller Polysemie

Das Lexem Opfer ist zentral für den religiösen Sprachgebrauch, aber es gehört genauso zum Sprachgebrauch abseits von Religion. Es stellt sich nun die Frage, ob das Lexem trotz dieser Polysemie in verschiedenen Kommunikationsbereichen eine sakrale Konnotation transportiert oder ob sich diese nur im religiösen Kontext entfaltet. Im geplanten Vortrag möchten wir mit Hilfe eines quantitativ-korpuslinguistischen Zugangs die sprachhistorische mit der gegenwartssprachlichen Perspektive verknüpfen, um die verschiedenen Bedeutungsvarianten des Lexems herauszuarbeiten. Anhand des Bestands des DTA möchten wir zunächst auf die Etymologie des Lexems Opfer und seine Präsenz in historischen Texten über die Jahrhunderte hinweg eingehen. In einem weiteren Schritt werden wir eine gegenwartssprachliche Bestandsaufnahme auf Basis unterschiedlicher digitaler Korpora durchführen, so beispielsweise anhand des Dwds oder der Korpora des IDS.

Schlüsselwörter: quantitative Wortschatzanalyse – diachron und synchron im Vergleich – Polysemie

Szilvia Szatzker

Von *Höllentempo* bis *Modepäpstin*: Religiöse Lexeme als Grammatikalisierungskandidaten

Der Beitrag verfolgt das Ziel ausgewählte Theolexeme als Erst- oder Letztglieder von Komposita korpusbasiert zu analysieren. Es wird angenommen, dass *Hölle* oder *Papst* und insbesondere die movierte Form *Päpstin* in bestimmten Komposita in den Übergangsbereich zwischen einem freien, lexikalischen Kompositionsglied und einem gebundenen, grammatischen Affix geraten. Dieser Wandel kann als angehende Grammatikalisierung beschrieben werden. In der Forschungsliteratur werden solche Phänomene auch als Affixoide bezeichnet. Als typische Merkmale gelten die semantische Divergenz vom Basislexem, die spezifische Wortbildungsbedeutung, bzw. die Produktivität. Übergangserscheinungen zwischen Komposition und Derivation sind in der Wortbildungsforschung schon vielfach diskutiert worden, aber die Thesen wurden selten durch statistische Sprachdaten untermauert.

Im Beitrag wird aufgrund von DeReKo und der DWDS-Korpora ermittelt, in welchen Komposita die oben genannten Lexeme vorkommen, in welchen Komposita sie dem Affixoidstatus nahekommen, d.h. in welchen Fällen und inwiefern sie sich vom Basislexem semantisch entfernen, welche speziellen Bedeutungskomponenten dabei hinzukommen und verlorengehen und welche Produktivität sie zeigen (Type- und Tokenfrequenz). Dabei wird auf mögliche Unterschiede beim Erstglied *Hölle* und dem Letztglied *Papst/Päpstin* eingegangen. Ferner werden auch weitere Theolexeme, wie *Guru* und *Gott* in die Analyse einbezogen und

mit *Pabst* verglichen, die in Komposita einen ähnlichen semantischen Wandel durchmachen, aber in der Literatur noch nicht unter den Suffixoidkandidaten besprochen wurden.

Schlüsselwörter: Theolexem, Bedeutungswandel, Grammatikalisierung, Affixoid, Korpusanalyse

Joanna Szczęk

Phraseologismen mit der Komponente *Gott* und *Teufel* in der deutschen und polnischen Phraseologie

Sowohl Gott als auch Teufel werden in verschiedenen Kulturen für Verkörperung des Guten und des Bösen assoziiert und als ständige Begleiter des Menschen aufgefasst. Der Teufel versucht den Menschen zu bösen Taten zu verleiten und wird in Opposition zur Verkörperung des Guten – Gott – gesetzt und dessen Widersacher genannt. In dem geplanten Referat wird versucht, auf Grund des gesammelten phraseologischen Materials das sprachliche Bild Gottes und des Teufels im Deutschen und im Polnischen zu erstellen. Als Grundlage der Analyse dienen Phraseologismen, die in ihrem Komponentenbestand das Lexem Gott/Bóg und Teufel/diabeł oder dessen Ableitungen enthalten. Den Analysestoff lieferten phraseologische Wörterbücher und Lexika beider Sprachen.

Schlüsselwörter: Phraseologie, Gott, Teufel, Religion

Sektion 7: Sakrale Sprache in diskurslinguistischer und pragmatischer Sicht

Roberta V. Rada

Online in der Kirche? Eine diskurslinguistische Analyse

Schlüsselwörter:

Aleksandra Kamińska, Krystian Suchorab

Religiöse Inhalte im Flüchtlingsdiskurs in Deutschland und ihr beleidigendes Potenzial

Menschen verletzen andere nicht nur mit Waffen, sondern auch mit Worten, die als Waffe gebraucht werden können. In der Sprache lässt sich eine Menge sprachlicher Einheiten finden, mit denen religiöse Werte anderer angegriffen werden. Dazu gehören u. a. Vergleiche der Gläubigen zu negativ konnotierten Menschentypen, die mit der Absicht gebraucht werden, anderen zu schaden bzw. ihnen pejorative Eigenschaften zuzuschreiben. Dabei kann man ebenso auf die stereotypische Wahrnehmung einiger Religionen hinweisen. Auch im Flüchtlingsdiskurs sind solche Einheiten zu finden, die negative Einstellungen gegenüber Flüchtlingen ausdrücken und mithilfe von bestimmten Sprachmitteln verbalisiert werden. Sie lassen sich sowohl in der Presse als auch in den Internetkommentaren finden, die im Netz spontan geäußert werden. Darüber hinaus werden bestimmte lexikalische Einheiten, die als neutrale Ausdrücke vorkommen, um aggressive bzw. pejorative Komponente erweitert. Die Präsentation hat zum Ziel, bestimmte Stereotype zu zeigen, die sich auf religiöse Inhalte beziehen und in der deutschen Presse und den deutschen Kommentaren der Internetnutzer im Flüchtlingsdiskurs vorhanden sind. Kommentare werden den Webseiten der deutschen Online-Presse entnommen, wo sie unter bestimmten Artikeln hinzugefügt wurden, die der Flüchtlingsproblematik bzw. dem Flüchtlingsleben gewidmet sind.

Schlüsselwörter: Flüchtling, Diskurs, Religion, Beleidigungspotenzial

Elżbieta Kucharska-Dreiß

Gott und Mensch in Zeiten von Corona

Anhand von Gebetstexten aus der Zeit der Corona-Pandemie werden Gottes- und Menschenbilder ermittelt, die in der nun ausklingenden Krise besonders aktuell zu sein schienen. In einem Exkurs werden diese exemplarisch mit Gottes- und Menschenbildern verglichen, die in den Schriften zu den Pestepidemien im 17. Jh. überliefert sind.

Schlüsselwörter: Gottesbilder, Menschenbilder, Gebete, Corona, Pest

Alexandra Lebedewa

Ausdruck der Dankbarkeit im System der orthodoxen Sprachetikette

Man muss jemandem, der einem geholfen hat und etwas Gutes getan hat, Worte des Dankes sagen können, auch wenn die Person nur gewissenhaft ihre beruflichen Pflichten erfüllt hat. Aber die Menschen haben das Gefühl, dass die Etiketten-Formeln in der Kirche so unterschiedlich sind, dass die Besonderheiten der orthodoxen Sprachetikette zu einer Quelle von Kommunikationsfehlern werden können. Daher ist der Zweck unserer Arbeit, den Ausdruck der Dankbarkeit im System der orthodoxen Sprachetikette zu untersuchen.

Schlüsselwörter: Dankbarkeit, orthodox, Sprachetikette

Vedad Smailagić

Kommunikative Konstellationen des Islam

In meinem Vortrag gehe ich auf unterschiedliche Typen der religiösen Kommunikation im Islam ein, was bisher keine Erwähnung in der linguistischen Literatur fand. Wir können in der islamischen Kommunikation zwischen verschiedenen kommunikativen Akteuren und kommunikativen Konstellationen unterscheiden. Dabei gibt es kommunikative Konstellationen mit Grenzüberschreitung zwischen Immanenz und Transzendenz: Gott – Propheten, Propheten – Engel und solche ohne Grenzüberschreitung z.B. Propheten – Menschen oder Menschen untereinander. Grob lassen sich die kommunikativen Konstellationen des Islam in zwei Gruppen einteilen: kommunikativen Konstellationen im Kor'an und kommunikativen Konstellationen im religiösen Alltag. Außerdem können wir im deutschsprachigen Kontext auch von deutschsprachiger Kommunikation des Islam sprechen wie deutschsprachige Freitagspredigten (Smailagić 2023 i.Dr.), oder auch im religiösen Alltag, wenn deutschsprachige Muslime in der Kommunikation mit sakralem oder wissenschaftlichem Hintergrund sich deutscher Lexik bedienen z.B. *Gebet, fasten, Gott, Prophet, Gottesgesandter, Glaube, Religion*, die bei deutschsprachigen Muslimen anders konzeptualisiert werden als es für das Deutsche vielleicht üblich ist, wenn es christlich geprägt ist. Dafür werden dann kommunikative Techniken der Disambiguierung entwickelt, die diese Lexik islamisch framen.

Nach einer Darstellung aller islamischen kommunikativen Konstellationen geht es im zentralen Teil des Vortrages um die Analyse von kommunikativen Konstellationen im Kor'an selbst. Unter kommunikativen Konstellationen verstehe ich dabei einen kommunikativen Akt definiert durch Sender und Empfänger und einem auf einer abstrakten Ebene pragma-semantisch definierten Inhalt, dessen sprachliche Bedeutung und linguistische Relevanz unabhängig von der Sprache ist und im arabischen Original sowie in der Übersetzung gleich sind z.B. eine

DROHUNG, ZUSICHERUNG, ERLAUBNIS, VERBOT usw. Im Vortrag möchte ich diesen Ansatz mit entsprechender Methode präsentieren sowie durch die ersten Ergebnisse die wissenschaftliche Relevanz solch einer Analyse unterstreichen. So können z.B. Fragen geklärt werden: Durch welche kommunikativen Konstellationen im Kor'an werden Drohungen formuliert, oder durch welche kommunikativen Konstellationen im Kor'an werden welche sprachlichen Handlungen vollzogen.

Schlüsselwörter: kommunikative Konstellationen – Sprechhandlungen – Islam auf Deutsch

Sektion 8: Sakrale Texte in der Übersetzung

Beata Paškevica

Die Mehrsprachigkeit der herrnhutischen Lebensläufe der lettischen erweckten Bauern

Die von Protestantismus und Pietismus geprägte Glaubensbewegung der Brüdergemeine oder der Herrnhuter hat seit ihrer Ausbreitung in Livland in den 30er Jahren des 18. Jahrhunderts tiefe Spuren für die Kultur- und Literaturgeschichte der Letten und Esten hinterlassen. Die in mehreren Archiven und Bibliotheken aufbewahrten herrnhutischen Lebensläufe aus Livland stammender oder auch in Livland als herrnhutische Diasporaarbeiter tätiger Personen sind ein unschätzbares literarisches und Zeitdokument über die lettische Lebenswelt vom 18. bis zum Anfang des 20. Jahrhunderts. Insbesondere die Lebensbeschreibungen der im 18. Jahrhundert lebenden Personen sind im Kontext der lettischen Kulturgeschichte einzigartig, denn diese Texte stehen am Anfang der Biographik und der Autobiographik, sie sind ein Zeugnis der Selbstäußerung der 'marginalen' Menschen der unteren Sozialstufe. Durch ihre formelhafte Struktur bilden sie einen Anknüpfungspunkt an die Tradition der europäischen Erbauungsliteratur. Die Einzigartigkeit der Lebensläufe besteht auch in ihrer Mehrsprachigkeit. Im Vortrag werden ausgewählte Lebenslaufertexte analysiert, die parallel auf Lettisch und Deutsch verfasst wurden. Dabei lässt sich die Erstsprache nicht eruieren, da sie in beiden Varianten im Umlauf gewesen sind. Die Interferenz in der Benutzung der theologisch geprägten Lexik weist auf die Unterschiede und Gemeinsamkeiten der in den Texten zum Ausdruck kommenden Wahrnehmung.

Schlüsselwörter: Mehrsprachigkeit, herrnhutische Erweckung in Livland, Lebenslauf, Interferenz, Sprachsituation in Livland

Anikó Szilágyi-Kósa

Luthers Kirchenlieder in ungarischer Übersetzung

Luthers Lebenswerk weist neben seinen theologischen auch musikalische bzw. poetische Inhalte auf. Für die Reformation und die protestantischen Konfessionen wurde der Gemeindegesang, bis dahin in der römisch-katholischen Messe unüblich, zu einem wesentlichen Bestandteil der Gottesdienste. Diese Bedeutung hat das Singen in der Gemeinde bis heute inne. Luther maß der Musik höchste Bedeutung für das Seelenheil des Menschen bei, weil sie „den Teufeln zuwider und unerträglich sei“ und „solches vermag, was nur die Theologie sonst verschafft, nämlich die Ruhe und ein fröhliches Gemüte.“ In diesem Sinne verfasste er seine Kirchenlieder, von denen 36 erhalten blieben. Dabei hat er mittelalterliche gregorianische Hymnen übersetzt, Volkslieder verwendet, indem er diese erweiterte und mit neuem religiösem Inhalt füllte. Luthers Lieder wurden in verschiedene Sprachen übersetzt, so auch ins Ungarische, wo sie bei mehreren protestantischen Konfessionen in verschiedenen Übersetzungsvarianten im Gebrauch sind. Theologische und poetische Inhalte und Form und Textualität der Originaltexte sowie ihrer ungarischen Entsprechungen sollen im geplanten Beitrag – aus linguistischer Sicht – untersucht und analysiert werden.

Schlüsselwörter: Kirchenlied - Translation - Übersetzungsvarianten

Kinga Marjatta Pap

Nachricht unter Sprachen – vielsprachige Gemeinschaft. Mehrsprachigkeit in den Liedersammlungen des Lutherischen Weltbundes

Von der Paradoxie von Übersetzbarkeit / Unübersetzbarkeit den sakralen Texten kommen wir zu einem anderen komplexen Medium für Vermittlung des Bibelwortes an: durch die Kombination von Inhalt und musikalische Form, bietet das Kirchenlied ein ganz spezielles Kommunikationskanal an. Mit Martin Luther bekennen wir, dass dieses Medium für die Verkündigung des Evangeliums besonders geeignet ist. Seit 1947, lässt das Lutherische Weltbund für jene Vollversammlung ein globales Liederbuch zusammenstellen. Diese Sammlungen sind mehrsprachig in drei Sinnen: erstens linguistisch, von dem geographischen Aspekt des globalen Gemeinschaftes begründet, zweitens musikalisch, mit der Vielfalt die liedhistorischen Zeitalter und Stile, und drittens inhaltlich – aufgrund der verschiedenen theologischen Ausdeutungen und gesellschaftliche Umgebung in lutherischen Kirchen weltweit. Diese dreifache „Mehrsprachigkeit“ wird von der ökumenischen Zielsetzung der versöhnten Verschiedenheit verbindet. Der Vortrag handelt sich erst auf globale Ebene, im Rahmen eines komparativen Studiums von acht internationalen Gesangbüchern um die Möglichkeiten und Herausforderungen der Mehrsprachigkeit durch die Zeit. Danach erforschen wir einige konkrete Liedertexte in verschiedenen Sprachversionen und schauen die theologischen, prosodischen und stilistischen Aspekte des Übersetzungs-, bzw. Lokalisierungsprozesse an.

Schlüsselwörter: Mehrsprachigkeit, Zwischensprachlichkeit, Lokalisierung, Ökumene, LWB

Yuriy Tkachov

Sprachliche Besonderheiten jüdischer Gebete und Segensprüche und die Hauptschwierigkeiten ihrer Übersetzung in andere Sprachen

Im Rahmen des internationalen Projekts „The Night Holocaust Project“ zum Gedenken an die Opfer des Holocaust und andere Genozide unter dem Motto „Aufstehen gegen Hass“ stehe ich vor der Aufgabe, die leicht modifizierten Texte jüdischer Gebete, die von berühmten Opernsängern und Kantoren auf den Bühnen von großen Konzertsälen Europas zur Musik vom bekannten Kantor Leib Glantz gesungen wurden, sinngemäß und unter Berücksichtigung aller Spezifika solcher Texte vom Hebräischen (sowie teilweise vom Englischen und Deutschen) ins Russische, Polnische und Ukrainische zu übersetzen. Außerdem war ich damit beauftragt, auch Auszüge aus dem Buch „Die Nacht“ des Holocaust-Überlebenden und Friedensnobelpreisträgers Elie Wiesel zu übersetzen. Auch bei dieser Übersetzung ging es nicht nur darum, die Übersetzungsgenauigkeit und die Genauigkeit des emotionalen Zustands des Autors, sondern auch die Besonderheiten religiöser Texte zu berücksichtigen, auf die sich Elie Wiesel oft bezog, z. B. die Struktur und Spezifika des jüdischen Gedenkgebets Kaddisch. Bei

der Übersetzung der Gebete für das Projekt habe ich auf einige sehr wichtige Punkte aufmerksam gemacht, über die ich in meinem Vortrag ausführlich eingehen möchte. Diese Punkte beziehen sich sowohl auf die hebräische Grammatik, den speziellen Satzbau, die Verwendung bestimmter Wörter und Phrasen und Wiederholungen bestimmter Wörter, als auch auf den Zahlenwert hebräischer Buchstaben und sogar die sakrale Bedeutung der Anzahl der Wörter in verschiedenen Gebeten. Vor allem möchte ich aber herausarbeiten, dass in jedem jüdischen heiligen Text jedes Wort, jede Wortform und sogar jeder Buchstabe sehr wichtig ist.

Schlüsselwörter: jüdische Gebete, jüdische Segensprüche, Übersetzungsgenauigkeit, Besonderheiten hebräischer religiöser Texte

Schlüsselwörter: jüdische Gebete, jüdische Segensprüche, Übersetzungsgenauigkeit, Besonderheiten hebräischer religiöser Texte

Matthias Düsterhöft
„The Night Holocaust Project“

Das Konzept des „The ‘Night‘ Concert“ beruht darauf, ein Bewusstsein gegen Hass zu vermitteln, der in unserer Zeit überall auf der Welt immer mehr zunimmt. Die Konzertlesung präsentiert die Erfahrung des Holocaust als Beispiel dafür, dass Hass und Ausgrenzung letztendlich zum Völkermord führen! Die Intention ist, mit der Präsentation des Werkes „Die Nacht“. Erinnerung und Zeugnis“ ein starkes Statement gegen Hass, Ausgrenzung und Gleichgültigkeit zu setzen. Die historischen Erinnerungen des Friedensnobelpreisträgers von 1986 Elie Wiesel (1928-2016), der das Todeslager Auschwitz und das KZ-Buchenwald im Alter von 15 Jahren überlebte, werden mit der liturgischen Synagogal-Musik des bedeutenden Kantors Leib Glantz (1898-1964), in der Orchesterfassung des bekannten amerikanischen Komponisten Joseph Ness, verbunden. Die Konzertlesung wird weltweit in Konzertsälen, Theatern und Kirchen aufgeführt.

Schlüsselwörter: Musik des jüdischen Kantors und Komponisten Leib Glantz (1898-1964), Textauszüge aus dem Buch "Die Nacht" des Friedensnobelpreisträgers v. 1986 Elie Wiesel (1928–2016)